

Inhoud

coördinerende redactie	Woord vooraf bij de delen I tot en met 15	9
redactie	Inleiding	17
prof. dr A. van Doorselaer	De Romeinen in de Nederlanden	21
	De Romeinen in de Nederlanden	22
	<i>Onze gewesten vóór Caesar</i>	22
	<i>De verovering</i>	32
	<i>De organisatie (Augustus-Claudius: 27 v. Chr.-54 n. Chr.)</i>	39
	<i>Rust en veiligheid onder Claudius en Domitianus 41-69</i>	44
	<i>De Gallo-Romeinse beschaving in de Nederlanden ten tijde van de Pax Romana</i>	58
	<i>De politieke gebeurtenissen van de tweede-derde eeuw</i>	79
	<i>De crisis van de tweede helft van de derde eeuw</i>	82
	<i>De vierde eeuw: het einde van de Romeinse beschaving in onze gewesten</i>	95
	Landschap en bewoning tot circa 1000	99
dr M. Gysseling	Germanisering en taalgrens	100
prof. dr A. Verhulst en prof. dr D. P. Blok	Het natuurlandschap	116
	<i>Het binnenland (A. Verhulst)</i>	116
	<i>De kustgebieden (A. Verhulst)</i>	126
	<i>Het Middennederlands rivierengebied (D. P. Blok)</i>	135
	(D. P. Blok heeft de gegevens over Noord-Nederland in de bijdragen van A. Verhulst nagelezen, verbeterd en aangevuld)	
prof. dr D. P. Blok	Hoofdlijnen van de bewoningsgeschiedenis	143
	<i>Het probleem van de continuïteit</i>	143
	<i>De uitbreiding van de bewoning tijdens de vroege middeleeuwen</i>	148
prof. dr A. Verhulst en prof. dr D. P. Blok	De agrarische nederzettingen	153
	(De laatste paragraaf, over de terpen, is van de hand van D. P. Blok)	
	Het sociaal-economische leven tot circa 1000	165
prof. dr A. Verhulst	Landbouw	166
	<i>De overgang van oudheid naar middeleeuwen</i>	166
	<i>De bezitsverhoudingen</i>	166
	<i>Het ontstaan van het grote domein</i>	169
	<i>Het grote domein in de zuidelijke Nederlanden</i>	171
	<i>Het grondbezit ten noorden van de grote rivieren</i>	179
	<i>De vroeg-middeleeuwse landbouw in economisch opzicht</i>	180
prof. dr A. Verhulst en mevr. prof. dr R. de Bock-Doehaerd	Nijverheid en handel	183
	<i>Nijverheid</i>	183
	<i>Interregionale en internationale handel</i>	188
	<i>Agenten van de handel</i>	194
	<i>De Friese handel</i>	195
	<i>Infrastructuur van de handel</i>	197
	<i>Vroeg-middeleeuwse handelsplaatsen</i>	200
	<i>De betekenis van de Noormanneninvallen</i>	211
prof. dr F. L. Ganshoff† en prof. dr D. P. Blok	De sociale structuur in de Merovingische tijd	216

prof. dr F. L. Ganshof† en prof. dr A. Verhulst	De sociale structuur in de Karolingische tijd	221
prof. jkvr. dr J. M. van Winter	De voornaamste adellijke geslachten in de Nederlanden in de 10de en 11de eeuw	225
	Instellingen Merovingische en Karolingische tijd	231
prof. dr F. L. Ganshof† en prof. dr D. P. Blok	De staatsinstellingen in de Merovingische tijd	232
	<i>Koning en Palatium</i>	232
	<i>Gewestelijke en plaatselijke instellingen</i>	233
	<i>Leger, financiën en rechtswezen</i>	236
prof. dr F. L. Ganshof† en drs G. Berings	De staatsinstellingen in de Karolingische tijd	243
	<i>Koningschap en keizerschap</i>	243
	<i>De palts</i>	245
	<i>De gouwen</i>	249
	<i>Het gewestelijk bestuur</i>	251
	<i>De vazallitische instellingen en het rijk</i>	253
	<i>Het leger</i>	254
	<i>De financiën</i>	256
	<i>De munt</i>	258
	<i>Het recht</i>	258
	Kerstening en kerkelijke instellingen tot circa 1070	265
prof. dr L. Milis	Kerstening en kerkelijke instellingen tot circa 1070	266
	<i>De Merovingische periode 500-750</i>	266
	<i>De Karolingische periode 750-843</i>	275
	<i>De laat-Karolingische periode 843-925</i>	279
	<i>De feodale periode 925-1070</i>	280
	Politieke ontwikkeling tot het einde van de 11de eeuw	287
prof. dr D. P. Blok	De Frankische periode tot 880	288
	<i>Chlodowich en zijn zonen</i>	288
	<i>Auster en Neuster</i>	289
	<i>De vestiging van de Austrasische hegemonie</i>	292
	<i>De opkomst van de Karolingen</i>	294
	<i>Van de verheffing van Pepijn tot het verdrag van Verdun</i>	296
	<i>De Noormannen. Van Verdun tot Ribemont</i>	301
drs C. A. A. Linssen	Lotharingen 880-1106	305
	<i>Inleiding</i>	305
	<i>De invallen van de Noormannen 880-1010</i>	307
	<i>Keizer Arnulf, koning Zwentibold en Lotharingen 887-900</i>	312
	<i>Lotharingen tussen 900 en 928, de periode van zelfbeschikking</i>	316
	<i>Lotharingen onder Otto I tot 953</i>	322
	<i>Bruno, de hoge vertegenwoordiger van de koning in Lotharingen 953-965</i>	325
	<i>Lotharingen onder Saksische koningen en Karolingische hertogen 965-1105</i>	329
	<i>Lotharingen tijdens de regering van Hendrik II 1002-1024</i>	333
	<i>Koenraad II 1024-1039</i>	338
	<i>Hendrik III 1039-1056</i>	340
	<i>Lotharingen onder Hendrik IV 1056-1106</i>	344
	<i>Besluit</i>	352
dr A. C. F. Koch	Het graafschap Vlaanderen van de 9de eeuw tot 1070	354
	<i>Inleiding</i>	354
	<i>Gouwen en graven vóór de komst van Boudewijn I</i>	355
	<i>Boudewijn I † 879</i>	357
	<i>Boudewijn II 879-918</i>	360
	<i>Arnulf I 918-965</i>	365
	<i>Arnulf II 965-988</i>	369
	<i>Boudewijn IV 988-1035</i>	370
	<i>Boudewijn V 1035-1067 en Boudewijn VI 1067-1070</i>	376

	Cultuur en mentaliteit	385
	Cultuur en mentaliteit	386
drs R. E. Künzel	<i>Inleiding</i>	386
dr L. F. Genicot (vert. uit het Frans door drs. Marjoke de Roos)	<i>De geestelijkheid als opdrachtgever voor architectuur en beeldhouwkunst</i>	386
prof. dr L. Milis	<i>De geestelijken als schrijvers</i>	390
	<i>De geestelijken als auteurs</i>	393
drs R. E. Künzel	<i>De geestelijken: hun zelfbeeld en ideologie</i>	395
	<i>Beeld en zelfbeeld van de aristocratie</i>	399
	<i>Kerkelijke visie op het volk; de wisselwerking tussen kerkelijke cultuur en volkscultuur</i>	406
	Noten	414
	Geciteerde bronnen en literatuur	424
	Beredeneerde bibliografie	435
	Verantwoording van de illustraties	454
	Index op personen	455